

CHẾ ĐỘ CHÍNH TRỊ CỦA ĐẶC KHU HÀNH CHÍNH HƯƠNG CẢNG VỚI CHÍNH SÁCH “MỘT QUỐC GIA, HAI CHẾ ĐỘ”

*Đinh Ngọc Vương**

Hương Cảng (Hong Kông¹) là bộ phận cấu thành của Trung Quốc từ thời cổ đại và bị người Anh chiếm sau cuộc chiến tranh thuốc phiện năm 1840. Ngày 19 tháng 12 năm 1984, Chính phủ Trung Quốc và Chính phủ Anh đã ký Tuyên bố chung về vấn đề Hồng Kông trong đó khẳng định Chính phủ Trung Quốc sẽ thực hiện chủ quyền đối với Hồng Kông từ ngày 01 tháng 7 năm 1997.

Bảy năm trước khi chính thức thu hồi Hồng Kông, ngày 4 tháng 4 năm 1990 Quốc hội Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa đã ban hành cho Đặc khu hành chính Hương Cảng một “Luật cơ bản của Đặc khu hành chính Hương Cảng của Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa”. Có thể coi đây như Hiến pháp mini của Đặc khu hành chính Hương Cảng². Luật

cơ bản quy định chế độ chính trị, hệ thống pháp luật của Hồng Kông nhằm bảo đảm chiến lược cơ bản của Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa đối với Hồng Kông.

Đặc khu hành chính Hương Cảng có quyền tự trị cao trong quan hệ với Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa, Trung Quốc thực hiện chính sách “Một quốc gia, hai chế độ” và “Hương Cảng do người Hương Cảng quản lý trong những điều kiện có quyền tự trị cao”. Chính sách “Một quốc gia, hai chế độ” có nghĩa là Trung Quốc là quốc gia thống nhất, tại các khu vực của Trung Quốc thực hiện chế độ xã hội chủ nghĩa, ở Hương Cảng tiếp tục duy trì chế độ và lối sống tư bản chủ nghĩa trong vòng 50 năm nữa”. Nguyên tắc “Hương Cảng do chính người Hương Cảng quản lý” có nghĩa là, Hương Cảng do chính những người gốc Hương Cảng quản lý và Chính phủ Trung ương không cử đại diện của mình tham gia vào Chính phủ Đặc khu hành chính Hương Cảng. “Chế độ tự trị cao” thể hiện ở chỗ ngoài đường lối đối ngoại và quốc phòng thuộc đặc quyền của Chính phủ Trung ương, Đặc khu hành chính Hương Cảng hoàn toàn có quyền độc lập trong việc quản lý các công việc của mình, trong đó có quyền quản lý hành chính, quyền hoạt động lập pháp, quyền tuyên bố các phán quyết tư pháp có hiệu lực cuối cùng.

Trước hết Luật cơ bản xác định Đặc khu hành chính Hương Cảng là *đơn vị hành chính địa phương của Trung Quốc*³. Đơn vị

* PGS. TS. Luật học, Viện Nhà nước và Pháp luật

¹ Chính quyền Hồng Kông đã chính thức áp dụng cách viết tên gọi hiện nay vào ngày 3 tháng 9 năm 1926 (Công báo Hồng Kông, bản số 479, ngày 3 tháng 9 năm 1926). Trong khi phần lớn tên các thành phố của Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa được Latinh hóa bằng cách sử dụng bính âm thì tên tiếng Anh chính thức của Hồng Kông vẫn là *Hong Kong* chứ không phải *Xiānggǎng* (Hương Cảng). Hồng Kông là một trong hai đặc khu hành chính của Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa (đặc khu hành chính còn lại là Ma Cao). Lãnh thổ này, gồm hơn 260 hòn đảo, nằm về phía Đông của Đồng bằng châu thổ Châu Giang, giáp với tỉnh Quảng Đông về phía Bắc và nhìn ra biển ở phía Đông, Tây và Nam.

² Đặc khu hành chính Hương Cảng cũng khác biệt so với các tỉnh khác của Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa ở chỗ Đặc khu có Luật cơ bản riêng của mình. Tuy nhiên, các nhà khoa học và chính trị cũng đang tranh luận về bản chất của Luật cơ bản. Đây là đạo luật riêng hay chỉ là bộ phận cấu thành của Hiến pháp Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa, thậm chí là bản tự chính của Hiến pháp, phụ thuộc vào Hiến pháp Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa? Theo Luật cơ bản cơ quan lập pháp của Đặc khu hành chính Hương Cảng có quyền độc lập cao, nhưng trên thực tế cơ chế này chỉ

có thể được thực hiện khi cả Bắc Kinh và Hồng Kông đều hiểu rằng: Cần phải bảo đảm sự thống nhất đất nước khi vẫn duy trì tính tự trị cao của Hồng Kông trong khuôn khổ Hiến pháp của Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa.

³ Phía bắc Đặc khu hành chính Hương Cảng giáp với tỉnh Quảng Đông (ranh giới dài 30 km), chiều dài bờ biển 733km, diện tích 1.092 km², dân số gần 7 triệu

hành chính này có quyền tự trị cao và trực thuộc Chính phủ Trung ương (Điều 12). Lãnh thổ Hồng Kông được phân chia thành 18 đơn vị hành chính cấp quận, mỗi quận đều có hội đồng cấp quận. Về mặt hành chính, Đặc khu hành chính Hương Cảng được chia thành 18 quận: Đảo Hương Cảng; Quận Trung Tây; Quận Đông; Quận Nam; Quận Loan Tử; Cửu Long Tây; Quận Cửu Long Thành; Quận Thâm Thủy Bộ; Quận Du Tiêm Vượng; Cửu Long Đông; Quận Hoàng Đại Tiên; Quận Quan Đường; Tân Giới Đông; Quận Bắc; Quận Tây Cống; Quận Sa Điền; Quận Đại Bộ; Tân Giới Tây; Quận Li Đảo; Quận Quỳnh Thanh; Quận Thuyền Loan; Quận Truân Môn; Quận Nguyên Lăng.

Quyền tự trị cao của Đặc khu hành chính Hương Cảng thể hiện ở chỗ: *Một là*, Chính phủ Trung ương không can thiệp vào công việc thuộc thẩm quyền của Đặc khu hành chính Hương Cảng; *Hai là*, theo quy định của Luật cơ bản, Chính phủ Đặc khu hành chính Hương Cảng có quyền đưa các quyết định cuối cùng về các việc thuộc thẩm quyền của mình, không cần có sự đồng ý của Chính phủ Trung ương; *Ba là*, trong khuôn khổ của Luật cơ bản Chính phủ Đặc khu hành chính Hương Cảng có quyền lựa chọn các phương tiện để thực hiện quyền hạn của mình.

Trước hết, điểm quan trọng trong chế độ chính trị ở Hồng Kông là chế độ đa đảng chính trị. Các đảng chính trị ở Hồng Kông được phân thành hai phe: có các đảng chính trị thân Trung Quốc (định hướng theo đường lối của Chính phủ Trung Quốc) và có các đảng theo phe dân chủ.

Đảng Dân chủ đấu tranh vì sự tiến bộ của Hồng Kông là đảng theo Chính phủ

Trung Quốc lớn nhất. *Đảng Tự do* được thành lập năm 1993. Đây là Đảng theo Trung Quốc có tính chất ôn hòa, nhận được sự ủng hộ của giới công nghiệp và tài chính của Hồng Kông. *Đảng Tiến bộ Hồng Kông* được thành lập năm 1994 gắn với giới doanh nhân. Đảng dựa vào việc bảo vệ nguyên tắc “Một quốc gia hai chế độ” và những quy định của Luật cơ bản, tuyên bố theo đường lối ôn hòa, giáo điều và hài hòa đối với các vấn đề chính trị và xã hội, bảo đảm sự ổn định và thịnh vượng trong sự phồn thịnh trong mối quan hệ gắn bó khăng khít với Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa, đấu tranh cho sự nghiệp dân chủ hóa. *Đảng Dân chủ* được thành lập năm 1994 là Đảng theo lập trường tả khuynh tập trung và là đảng có đường lối theo phái dân chủ đối lập. *Hiệp hội vì tự do cải thiện dân sinh* được thành lập năm 1986 là đảng theo hướng dân chủ hiện đang có lập trường ôn hòa. *Đảng “Biên cương”* là đảng dân chủ cấp tiến được thành lập năm 1996. Đảng đấu tranh đòi nhanh chóng áp dụng chế độ bầu cử phổ thông, bảo vệ quyền con người và thông qua Hiến pháp riêng của Hồng Kông. Bên cạnh các chính đảng trên hiện ở Hồng Kông còn có *Đảng Công dân* (thành lập năm 1997 nhằm bảo vệ thường dân, các nhóm thiểu số, bảo vệ môi trường và dân chủ); *Diễn đàn Thế kỷ mới* (thân Trung Quốc); *“Mặt trận đường lối Hồng Kông”* (Đảng cấp tiến ủng hộ sự độc lập của Hồng Kông); *Đảng Cộng sản cách mạng Trung Quốc* (theo chủ nghĩa Trótkit)...

Chế độ chính trị của Đặc khu hành chính Hương Cảng là chế độ chính trị dân chủ. Các cơ quan cao nhất của Đặc khu hành chính Hương Cảng gồm: Người đứng đầu cơ quan hành chính và Chính phủ, Hội đồng lập pháp và Tòa án cấp cao. Trong cơ cấu của Chính phủ Đặc khu hành chính Hương Cảng có các vụ: Vụ Chính trị, Vụ Tài chính, Vụ Tư pháp, Vụ Chống tham nhũng, các ban, ủy ban... Theo quy định của Luật cơ bản, Trưởng Đặc khu hành chính Hương Cảng có quyền giải tán Hội đồng lập pháp, Hội đồng lập pháp có

người, trong đó người Hoa chiếm 95%, trên 1% người Anh, còn lại là người Ấn Độ, Mỹ, Malaysia, Australia, Bồ Đào Nha, Nhật, Canada, Đức... gần 1/3 dân số sử dụng thành thạo tiếng Anh. Các cơ quan hành pháp, lập pháp và tư pháp của Đặc khu hành chính Hương Cảng sử dụng tiếng Trung Quốc và tiếng Anh đồng thời, cả 2 thứ tiếng này đều được coi là ngôn ngữ chính thức của Hồng Kông.

quyền đàn hạch⁴ đối với Trưởng Đặc khu hành chính Hương Cảng, Trưởng Đặc khu, bộ máy hành pháp và cơ quan lập pháp có mối quan hệ qua lại với nhau trên cơ sở nguyên tắc kiểm chế và đối trọng⁵, phối hợp hành động.

Các cơ quan hành pháp và lập pháp của Hồng Kông chỉ bao gồm những người thường trú tại Hồng Kông phù hợp với các quy định của Luật cơ bản.

Luật cơ bản đã quy định tại Điều 5 “chế độ, chính sách xã hội chủ nghĩa không được thực hiện tại Đặc khu hành chính Hương Cảng, chế độ và lối sống tư bản chủ nghĩa tiếp tục duy trì trong vòng 50 năm”. Luật cơ bản cũng quy định quyền tư hữu của người dân được bảo vệ, tôn trọng. Tuy nhiên, đất đai và tài nguyên thiên nhiên phải thuộc sở hữu nhà nước; chính quyền Hồng Kông có trách nhiệm quản lý đất đai và tài nguyên thiên nhiên ở Hồng Kông. Số tiền mà chính quyền Hồng Kông thu được do quản lý, cho thuê đất hoàn toàn thuộc ngân sách Hồng Kông.

Luật cơ bản đã quy định mối quan hệ giữa chính quyền trung ương và chính quyền Đặc khu hành chính Hương Cảng (Chương 2, từ Điều 12 đến Điều 23).

Điều 13 Luật cơ bản quy định Chính phủ Trung ương chịu trách nhiệm về quan hệ đối ngoại của Hồng Kông. Bộ Ngoại giao Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa có văn phòng đại

diện tại Hồng Kông để thực hiện nhiệm vụ đối ngoại, đồng thời Chính phủ Trung ương ủy quyền cho chính quyền Đặc khu hành chính Hương Cảng thực hiện những nhiệm vụ đối ngoại của mình phù hợp với Luật cơ bản. Chính phủ Trung ương chịu trách nhiệm về quốc phòng của Đặc khu hành chính Hương Cảng. Chính quyền Hồng Kông chịu trách nhiệm duy trì trật tự xã hội của Hồng Kông⁶.

Theo Điều 15 Luật cơ bản, Chính phủ Trung ương bổ nhiệm người đứng đầu và những chức vụ chính trong cơ quan hành pháp của Hồng Kông trên cơ sở những quy định của Luật cơ bản.

Luật cơ bản cũng quy định quyền tư pháp của Hồng Kông có tính độc lập. Các cấp xét xử của Hồng Kông hoàn toàn độc lập và có quyền tuyên các bản án chung thẩm, cuối cùng. Điều đó có nghĩa, bất cứ vụ án nào về dân sự, hình sự... cũng xét xử sơ thẩm và phúc thẩm tại các tòa án Hồng Kông và bản án tuyên có hiệu lực, không được kháng cáo, kháng nghị lên Tòa án nhân dân Tối cao của Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa. Tòa án của Đặc khu hành chính Hương Cảng có quyền tài phán đối với mọi vụ việc tại Hồng Kông. Tòa án Hồng Kông không có thẩm quyền xét xử các vụ việc thuộc thẩm quyền của Tòa án Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa liên quan đến quốc phòng và ngoại giao.

Đặc khu hành chính Hồng Kông có thể có những quyền hạn khác không được quy định trong Luật cơ bản nhưng được ủy quyền từ Quốc hội hay Ủy ban Thường vụ Quốc hội Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa hay của Chính phủ Trung Quốc.

⁴ Điều đó có nghĩa cơ quan lập pháp có quyền điều tra, xem xét tội của Trưởng Đặc khu hành chính Hương Cảng (tương tự như ở Mỹ, Hạ viện có quyền xem xét, buộc tội Tổng thống và Thượng viện kết luận về tội của Tổng thống). Trong trường hợp này Cơ quan lập pháp của Đặc khu hành chính Hương Cảng có thẩm quyền như tòa án có quyền xét xử Trưởng Đặc khu hành chính Hương Cảng.

⁵ Theo nguyên tắc phân quyền, mỗi quốc gia đều có nhánh quyền lực: quyền lập pháp thuộc về Quốc hội, quyền hành pháp thuộc về Chính phủ và quyền tư pháp thuộc về tòa án (Tam quyền phân lập). Nguyên tắc “kiểm chế và đối trọng” có thể được hiểu là nguyên tắc các nhánh quyền lực nhà nước có quyền kiểm tra, giám sát lẫn nhau, tạo ra sự cân bằng giữa các nhánh quyền lực. Nguyên tắc này được áp dụng triệt để ở Mỹ.

⁶ Quân đội Trung Quốc đóng tại Hồng Kông không can thiệp vào công việc của địa phương tại Hồng Kông. Trong những trường hợp cần thiết Chính quyền Hồng Kông có thể kêu gọi Chính phủ Trung ương giúp đỡ nhằm duy trì trật tự xã hội cũng như trong những trường hợp khác phục thiên tai. Trong những trường hợp cần sự giúp đỡ đó quân đội trung ương vừa phải tuân thủ pháp luật của Nhà nước Trung Quốc, vừa phải tuân thủ pháp luật của Hồng Kông và Chính phủ Trung ương chịu toàn bộ kinh phí cho những hoạt động này của quân đội.

Công dân Trung Quốc sinh sống ở Hồng Kông có quyền tham gia vào việc quản lý nhà nước theo quy định của pháp luật, phù hợp với số lượng ghế và cách thức tiến hành bầu cử do Quốc hội Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa quy định. Điều đó có nghĩa là, các công dân Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa sinh sống ở Hồng Kông vẫn có quyền ứng cử vào đại biểu Quốc hội Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa.

Luật cơ bản cũng quy định tại Điều 22: Chính phủ Trung ương không can thiệp vào công việc thuộc thẩm quyền của chính quyền Đặc khu hành chính Hương Cảng. Trong trường hợp cần thiết thành lập cơ quan đại diện của chính quyền trung ương và của các đơn vị hành chính khác trực thuộc chính quyền trung ương tại Đặc khu hành chính Hương Cảng cần phải xin phép chính quyền Đặc khu và phải được Chính phủ Trung ương phê chuẩn. Các cơ quan đại diện này phải tuân thủ pháp luật của Đặc khu hành chính Hương Cảng. Chỉ khi được phép của chính quyền Đặc khu hành chính Hương Cảng thì những người sinh sống ở các khu vực khác mới được nhập vào Hồng Kông⁷. Đặc khu hành chính Hương Cảng có quyền thành lập cơ quan đại diện thường trực tại thủ đô Bắc Kinh.

Luật cơ bản quy định về các quyền và nghĩa vụ cơ bản của người dân Đặc khu hành chính Hương Cảng (những người định cư và cư trú tại Hồng Kông, có quốc tịch Hồng Kông). Người dân Hồng Kông là những công dân Trung Quốc sinh ra tại Hồng Kông

trước và sau khi thành lập Đặc khu hành chính Hương Cảng; công dân Trung Quốc thường trú tại Hồng Kông ít nhất 7 năm trước khi thành lập Đặc khu hành chính Hương Cảng và sau đó vẫn định cư ở Hồng Kông. Con của những người dân Hồng Kông gốc Hoa được sinh ra ngoài địa phận Hồng Kông được coi là người dân Hồng Kông; những người không có gốc Hoa nhập cư vào Hồng Kông hợp pháp và đã sinh sống ít nhất 7 năm tại Hồng Kông trước và sau khi thành lập Đặc khu hành chính Hương Cảng; con của những người không có gốc Hoa dưới 21 tuổi đã sinh ra tại Hồng Kông trước và sau khi thành lập Đặc khu hành chính Hương Cảng; những người đã đến Hồng Kông trước khi thành lập Đặc khu hành chính Hương Cảng với giấy tờ hợp lệ mà hiện nay nơi cư trú duy nhất chỉ là Hồng Kông. Tất cả những người thuộc diện trên đây có quyền cư trú ở Hồng Kông và có quyền được cấp giấy chứng nhận thường trú tại Hồng Kông.

Luật cơ bản cũng quy định mọi người dân sống ở Hồng Kông đều bình đẳng trước pháp luật, có quyền ứng cử và bầu cử theo quy định của pháp luật, có quyền tự do ngôn luận, tự do xuất bản⁸, tự do lập hội, biểu tình, tuần hành và tự do gia nhập tổ chức công đoàn, tự do đình công. Theo quy định tại Điều 28 Luật cơ bản người dân Hồng Kông có quyền tự do thân thể, không ai có thể bị bắt, giam giữ hay bị tù một cách tùy tiện. Pháp luật bảo vệ quyền tự do và bí mật thư tín trừ trường hợp vì mục đích an ninh quốc gia hay điều tra tội phạm hình sự các cơ quan nhà nước có thẩm quyền tiến hành theo dõi thông tin theo trình tự mà pháp luật quy định. Người dân Hồng Kông có quyền tự do cư trú trong Đặc khu hành chính Hương Cảng, có quyền xuất cảnh sang các nước khác và vào các khu vực hành chính khác của Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa. Việc đi lại đến các khu vực khác của Cộng hòa Nhân

⁷ Nhiều người Hồng Kông di cư vì lo ngại sự kiện 1997 đã trở về, số người mang quốc tịch Anh ở Hồng Kông giảm đi đáng kể. Sau khi Trung Quốc và Anh ký Hiệp định ngày 19 tháng 12 năm 1984, hàng loạt người đã rời Hồng Kông. Năm 1984 có tới 10% dân số Hồng Kông bỏ ra nước ngoài (khoảng 500 ngàn người), năm 1990 con số đó là 62 ngàn và năm 1996 là 40 ngàn, mặc dù Trung Quốc bảo đảm duy trì chế độ kinh tế và quy chế của Hồng Kông là cảng biển tự do và trung tâm thương mại, tài chính quốc tế. Hiện nay mức tăng dân số của Hồng Kông là 1% mỗi năm, chủ yếu là do những người nhập cư từ Trung Quốc đại lục (theo chỉ tiêu 150 người mỗi ngày, 54 ngàn người mỗi năm).

⁸ Ở Hồng Kông có khoảng 70 tờ báo ra hàng ngày và gần 600 xuất bản phẩm định kỳ bằng tiếng Trung Quốc, tiếng Anh (nổi tiếng nhất là tờ "South China Morning Post")

dân Trung Hoa không cần phải xin phép mà chỉ cần có giấy thông hành. Người dân Hồng Kông có quyền tự do tín ngưỡng, tự do lựa chọn nghề nghiệp, tự do nghiên cứu khoa học và nghệ thuật. Người dân có quyền tiếp cận dịch vụ pháp luật chất lượng cao, có quyền khởi kiện ra tòa, quyền thuê luật sư bảo vệ quyền và lợi ích hợp pháp của mình, có quyền khởi kiện ra tòa những hành vi trái luật của cơ quan hành pháp và các quan chức của cơ quan này⁹.

Về các điều ước quốc tế trong lĩnh vực quyền con người, Luật cơ bản (Điều 39) quy định các điều khoản của Công ước quốc tế về các quyền dân sự và chính trị, Công ước quốc tế về các quyền kinh tế, xã hội và văn hóa được thực thi tại Hồng Kông phù hợp với pháp luật về Đặc khu hành chính Hương Cảng. Đây là hai công ước quan trọng nhất trong lĩnh vực bảo vệ quyền con người trong pháp luật quốc tế được thông qua tại Đại hội đồng Liên hợp quốc năm 1966.

Luật cơ bản cũng quy định cơ cấu chính trị của Đặc khu hành chính Hương Cảng. Người đứng đầu cơ quan hành pháp Đặc khu hành chính Hương Cảng đại diện cho Hồng Kông, chịu trách nhiệm và phải báo cáo trước Chính phủ Trung ương theo quy định của Luật cơ bản. Về tiêu chuẩn, Trưởng Đặc khu hành chính Hương Cảng phải là công dân Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa, không dưới 40 tuổi, chỉ có nơi cư trú duy nhất là Hồng Kông và không có nơi cư trú ở nước ngoài nào khác, sống liên tục ở Hồng Kông không dưới 20 năm. Trưởng Đặc khu hành chính Hương Cảng được bầu ra thông qua bầu cử hoặc tham vấn tại cấp cơ sở và do Chính phủ Trung ương bổ nhiệm. Ông Đồng Kiến Hoa được bổ nhiệm làm Trưởng Đặc

khu hành chính Hương Cảng đầu tiên¹⁰. Năm 2002 Đồng Kiến Hoa được bầu tiếp vào nhiệm kỳ thứ 2 kéo dài 5 năm. Theo quy định của Luật cơ bản việc bầu Trưởng Đặc khu hành chính Hương Cảng cần phải tính tới tình hình thực tế ở Đặc khu hành chính Hương Cảng và theo nguyên tắc dần dần ổn định. Mục tiêu cuối cùng là bầu cử người đứng đầu cơ quan hành pháp Đặc khu hành chính Hương Cảng theo phổ thông đầu phiếu với sự ứng cử rộng rãi và dân chủ. Nhiệm kỳ của Trưởng Đặc khu hành chính Hương Cảng là 5 năm, một người không giữ chức vụ này quá 2 nhiệm kỳ liên tục. Ngày 1/7/2004, người dân Hồng Kông xuống đường biểu tình đòi thay đổi luật, cho phép họ được tự chọn Trưởng đặc khu hành chính của mình vào năm 2007 và các nhà lập pháp vào năm

¹⁰ Trưởng Đặc khu hành chính Hồng Kông đầu tiên là Đồng Kiến Hoa. Đồng Kiến Hoa (Tung Chee Hwa) sinh ngày 29/5/1937 tại Thượng Hải, là con trai cả của Đồng Hạo Văn, nhà tài phiệt chuyên kinh doanh vận tải hàng hải nổi tiếng Hồng Kông. Đồng Hạo Văn là người sáng lập Tập đoàn Orient Overseas Container Line (OOCL), một trong 7 ông vua tàu biển của thế giới, được ví như "Onassis của phương Đông". Năm 1947, gia đình họ Đồng chuyển đến Hồng Kông. Sau khi tốt nghiệp trung học, Đồng Kiến Hoa sang Anh du học. Năm 1960, ông tốt nghiệp Đại học Liverpool, lấy bằng kỹ sư hàng hải. Từ 1960 - 1969, ông sang Mỹ làm việc cho hãng General Electric rồi trở về Hồng Kông tham gia công việc kinh doanh của gia đình. Năm 1981, Đồng Hạo Văn qua đời, Đồng Kiến Hoa tiếp quản tập đoàn OOCL. Khi đó, OOCL ở trong tình trạng khủng hoảng và đến năm 1985 thì đứng bên bờ vực phá sản. Ông đã dẫn dắt tập đoàn không những vượt qua giai đoạn sóng gió mà còn đưa OOCL vươn lên vị trí hàng đầu thế giới. Bên cạnh những thành công trong kinh doanh, ông Đồng còn có những bước tiến lớn trên con đường chính trị. Năm 1985, ông làm ủy viên Ủy ban tư vấn Luật Cơ bản Đặc khu hành chính Hương Cảng. Năm 1992, ông vừa làm cố vấn về vấn đề Hồng Kông cho Quốc vụ viện và phân xã Tân Hoa xã tại Hồng Kông, vừa giữ chức Phó chủ nhiệm ủy ban trừ bị thành lập Đặc khu hành chính Hồng Kông của Quốc hội Trung Quốc. Tháng 12/1996, ông trúng cử làm người lãnh đạo đầu tiên của Đặc khu hành chính Hồng Kông sau khi trở về với Trung Quốc. Sau bao năm kinh nghiệm điều hành tàu biển, giờ đây ông nắm trong tay con tàu Hồng Kông, và chuyển du hành với con tàu này có lẽ là chuyến đi khó khăn nhất trong đời ông.

⁹ Tổng số luật sư đang hành nghề ở Hồng Kông là 5.392 người, hiện có 685 công ty luật, có 901 luật sư và 33 công ty luật nước ngoài. Năm 1985 Trung tâm Trọng tài quốc tế được thành lập ở Hồng Kông - một trung tâm giải quyết các tranh chấp ở khu vực châu Á- Thái Bình Dương. Trung tâm Trọng tài quốc tế Hồng Kông rất có uy tín, đã giải quyết số vụ tranh chấp nhiều hơn số vụ tranh chấp được giải quyết ở Singapore, Nhật Bản, Hàn Quốc và Malaysia cộng lại.

2008. Ngày 10/3/2005, ông **Đổng Kiến Hoa** xin từ chức với lý do sức khỏe. Theo quy định, nhiệm kỳ 2 của ông **Đổng** kết thúc vào năm 2007. Ông **Đổng** ra đi khi nền kinh tế **Hồng Kông** đang có dấu hiệu khởi sắc. Ngày 12/3/2005, ông được bầu làm Phó chủ tịch Chính hiệp Nhân dân Trung Quốc khóa 10 và giữ chức vụ này cho tới nay. **Tăng Ấm Quyền**¹¹ là Trưởng **Đặc khu hành chính Hương Cảng** thứ hai, sau ông **Đổng Kiến Hoa**. Ông là ứng cử viên duy nhất trong cuộc bầu cử Trưởng **Đặc khu hành chính** và được tuyên bố là thắng cử ngày 16 tháng 6 năm 2005. Sau khi được bầu, ông đã được Chính phủ Trung ương nước Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa phê chuẩn ngày 21 tháng 6 năm 2005. Trước đó, từ tháng ba cùng năm, ông là Quyền Trưởng **Đặc khu hành chính** sau khi ông **Đổng Kiến Hoa** từ chức.

Người đứng đầu cơ quan hành pháp cần phải tham vấn Hội đồng hành pháp trước khi giải tán Hội đồng lập pháp. Và Người đứng đầu cơ quan hành pháp chỉ có thể giải tán Hội đồng lập pháp một lần duy nhất trong một nhiệm kỳ.

Hội đồng lập pháp¹² **Đặc khu hành chính**

¹¹ **Tăng Ấm Quyền**, tên tiếng Anh là **Donald Tsang (Yam Kuen)**, sinh ngày 7 tháng 10 năm 1944, trước đó giữ chức vụ Phó Trưởng **Đặc khu hành chính Hồng Kông**, rồi Quyền Trưởng **Đặc khu hành chính Hồng Kông**. Ngày 9 tháng 4 năm 2007 Thủ tướng Trung Quốc Ôn Gia Bảo đã chính thức chỉ định ông **Tăng Ấm Quyền** làm trưởng **Đặc khu hành chính Hồng Kông** nhiệm kỳ thứ 3. Trước đó, ông **Tăng** cũng đã tạm nắm giữ chức vụ này trong nhiệm kỳ 2 thay cho người tiền nhiệm là ông **Đổng Kiến Hoa** xin nghỉ vào tháng 6 năm 2005 vì lý do sức khỏe. Ông **Tăng Ấm Quyền** sẽ bắt đầu nhiệm kỳ mới vào ngày 1-7-2007 và sẽ kết thúc nhiệm kỳ vào ngày 30-6-2012. Một số người tại **Hồng Kông** nói rằng sự kiện này vi phạm Luật cơ bản của **Hồng Kông**, theo đó bất cứ Trưởng **Đặc khu hành chính** nào cũng phải được bầu lên cho một nhiệm kỳ 5 năm.

¹² Hiện nay Hội đồng lập pháp chưa thực hiện theo chế độ phổ thông đầu phiếu. Tuy nhiên, về sau này, Hội đồng lập pháp của **Đặc khu hành chính Hương Cảng** cần phải chuyển sang chế độ bầu cử. Để tiến hành bầu cử phổ thông bầu ra Hội đồng lập pháp thì cần phải tính tới tình hình thực tế của **Đặc khu**, theo nguyên tắc chuyển biến dần dần. Sau khi trở về với

Hương Cảng gồm các đại biểu là những người có quốc tịch Trung Quốc, định cư ở **Hồng Kông** và không có quyền cư trú ở nước khác. Bên cạnh đó những người không có quốc tịch Trung Quốc nhưng định cư ở **Hồng Kông** cũng có thể được bầu làm đại biểu Hội đồng lập pháp với điều kiện số lượng các đại biểu này không vượt quá 20% tổng số đại biểu Hội đồng lập pháp. Cơ quan lập pháp là bộ phận cấu thành của cơ cấu quyền lực của **Đặc khu hành chính Hương Cảng**. Việc quy định và phân chia thẩm quyền lập pháp giữa Trung ương và **Đặc khu** phụ thuộc vào hệ thống chính trị và hệ tư tưởng của Trung Quốc và **Đặc khu hành chính Hương Cảng**. Theo nguyên tắc “Một quốc gia, hai chế độ”, cơ quan lập pháp **Hồng Kông** có mối quan hệ gắn bó với cơ quan lập pháp của Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa. Cũng cần phải thấy rằng “Một quốc gia” không cần phải giải thích gì thêm nhưng “hai chế độ” cần phải hiểu cho rõ. Trung Quốc là quốc gia đơn nhất, không phải là nhà nước liên bang, không thể coi **Hồng Kông** là một bang của Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa. Vậy liệu phân quyền lập pháp tại Trung Quốc với sự hiện diện của **Hồng Kông** có giống như phân quyền lập pháp tại các nhà nước liên bang khác? Rõ ràng “Một quốc gia, hai chế độ” chưa có tiền lệ. Theo thiết kế của **Đặng Tiểu Bình**, “Một quốc gia, hai chế độ” có một số nét hao hao cấu trúc liên bang nhưng không

Trung Quốc, **Đặc khu hành chính Hương Cảng** đã tổ chức các cuộc bầu cử Hội đồng lập pháp. Cuộc bầu cử đầu tiên tiến hành vào ngày 24 tháng 5 năm 1998. Hội đồng có 60 ủy viên, trong số đó bầu ra Chủ tịch Hội đồng. Cuộc bầu cử tiến hành theo 3 cấp: 20 đại biểu được bầu theo các khu vực bầu cử, 30 đại biểu được bầu từ giới chuyên môn, doanh nghiệp và 10 đại biểu do Ủy ban đặc biệt của đại cử tri bầu ra. Ủy ban này gồm 800 người đại diện cho các tầng lớp dân cư trong xã hội. Các cuộc bầu cử thứ hai diễn ra tháng 9 năm 2000 và tháng 9 năm 2004. Cuộc bầu cử lần thứ hai, việc bầu cử trực tiếp đã giảm xuống còn 24 đại biểu, Ủy ban đặc biệt bầu ra 6 đại biểu. Còn tại cuộc bầu cử thứ ba có 30 đại biểu được bầu từ giới chuyên môn và 30 được bầu theo các khu vực bầu cử. Luật cơ bản quy định dần dần tiến tới bầu cử trực tiếp toàn bộ đại biểu Hội đồng lập pháp.

thể coi là liên bang, rất dễ hiểu lầm là có hai Trung Quốc hay có một nửa Trung Quốc. Tuy nhiên nếu phân tích kỹ tư tưởng của Đặng Tiểu Bình thì ở đây về thực chất không tồn tại chế độ liên bang. Quan hệ Bắc Kinh-Hồng Kông về bề ngoài khá giống quan hệ giữa Nhà nước Liên bang và bang vì Đặc khu hành chính Hương Cảng thậm chí có quyền tự quản cao hơn bang trong Nhà nước liên bang, nhất là quyền độc lập trong lĩnh vực lập pháp. Tuy nhiên, Đặc khu hành chính Hương Cảng lại do Chính phủ trung ương lập ra và thẩm quyền của Đặc khu do Chính phủ Trung ương quy định và bãi bỏ trong trường hợp cần thiết.

Nhiệm kỳ của Hội đồng lập pháp là 4 năm trừ khóa đầu tiên chỉ có 2 năm. Chủ tịch Hội đồng lập pháp được bầu ra trong số các đại biểu của Hội đồng. Tiêu chuẩn của Chủ tịch Hội đồng lập pháp cũng giống tiêu chuẩn của người đứng đầu cơ quan hành pháp: từ 40 tuổi trở lên, là công dân Trung Quốc và định cư tại Hồng Kông ít nhất 20 năm liên tục và không có nơi cư trú ở các nước khác.

Hội đồng lập pháp có quyền thông qua, sửa đổi, bổ sung các đạo luật, thông qua báo cáo ngân sách của cơ quan hành pháp, thông qua các luật thuế, phân bổ ngân sách, chất vấn cơ quan hành pháp, phê chuẩn việc bổ nhiệm, bãi miễn các thẩm phán Tòa phúc thẩm và Chánh án Tòa tối cao; tiếp nhận và giải quyết khiếu nại của nhân dân.

Các dự luật được Hội đồng lập pháp thông qua chỉ có hiệu lực sau khi được Hội đồng hành pháp ký và công bố.

Chế độ chính trị của Đặc khu hành chính Hương Cảng gắn với chế độ kinh tế, là cơ sở chính trị cho sự phát triển kinh tế của Hồng Kông. Đặc khu hành chính Hồng Kông thực hiện chế độ kinh tế tự do với cơ chế thông qua các quan hệ tài chính, tín dụng tiền tệ, thương mại, kinh doanh cũng như giao thông đường hàng không và đường biển. Theo Luật cơ bản, ở Hồng Kông duy trì chế độ tư hữu, độc lập về tài chính. Mọi khoản thu nhập tài chính đều phục vụ cho nhu cầu của Đặc khu,

không phải giao nộp cho Chính phủ Trung ương. Chính phủ Trung ương không thu bất cứ khoản thuế nào của Đặc khu hành chính Hương Cảng. Chính phủ Hồng Kông thực hiện chính sách thuế độc lập với mức thuế thấp, tự ban hành các luật thuế, các loại thuế, mức thuế, những ưu đãi về thuế, duy trì quy chế của trung tâm tài chính quốc tế, độc lập xây dựng chính sách tín dụng - tiền tệ bảo đảm tự do hoạt động của các tổ chức tín dụng và thị trường tiền tệ. Đồng đô la Hồng Kông là ngoại tệ mạnh, chuyển đổi. Là khu vực hải quan tự do, với tính cách là “Hương Cảng Trung Quốc”, Đặc khu hành chính Hương Cảng là thành viên của WTO và là bên tham gia các hiệp định thương mại, tham gia các tổ chức quốc tế¹³.

Trong hệ thống chính trị của Đặc khu hành chính Hương Cảng, chế độ công chức, công vụ được coi trọng. Các công chức nhà nước làm việc trong tất cả các cơ quan nhà nước ở Đặc khu hành chính Hương Cảng là những người định cư ở Hồng Kông, ngoại trừ những trường hợp được quy định tại Điều 101 Luật Công chức nhà nước là người nước khác đang làm việc ở các vị trí thấp trong bộ máy nhà nước. Các công chức Nhà nước làm việc trong các cơ quan nhà nước ở Hồng Kông trước tháng 7 năm 1997 vẫn tiếp tục giữ vị trí của mình với thâm niên, lương, các ưu đãi công vụ không kém hơn so với trước đây họ đã hưởng.

Chính phủ Đặc khu hành chính Hương Cảng có thể mời công dân Anh và công dân các nước khác trước đây đã làm công chức tại các cơ quan nhà nước các cấp. Tuy nhiên

¹³ Năm 2006, GDP của Hồng Kông xếp thứ 40 thế giới với giá trị 253,1 tỷ USD. GDP bình quân đầu người xếp hạng 14 với mức 36.500 USD, cao hơn mức này của Canada, Nhật Bản, Thụy Sĩ, và Vương quốc Liên hiệp Anh và Bắc Ireland, và vẫn cao hơn nhiều mức của Trung Quốc. Theo một báo cáo về tự do kinh tế thế giới do một viện nghiên cứu có uy tín của Mỹ công bố trung tuần tháng 9-2007, Hồng Kông vẫn là nền kinh tế tự do nhất thế giới. Đây là năm thứ 11 (tức hầu như toàn bộ thời kỳ sau khi Hồng Kông trở về với Trung Quốc) liên tiếp Hồng Kông đứng đầu danh sách này.

chỉ có những người có quốc tịch Trung Quốc định cư ở Hồng Kông và không có nơi định cư khác có thể giữ các chức vụ: Vụ trưởng, Phó vụ trưởng các vụ thuộc Chính phủ, Trưởng ban chống tham nhũng, Cảnh sát trưởng, Giám đốc cơ quan di trú, Giám đốc hải quan. Chính phủ Đặc khu hành chính Hương Cảng cũng có thể sử dụng công dân nước Anh và các nước khác làm cố vấn cho các vụ của Chính phủ và trong trường hợp cần thiết có thể nắm giữ các vị trí chuyên viên kỹ thuật chuyên nghiệp tại các cơ quan chính phủ. Những người nước ngoài được sử dụng với tư cách cá nhân và chịu trách nhiệm trước Chính phủ Đặc khu hành chính Hương Cảng.

Tiền lương và mọi ưu đãi đối với công chức Nhà nước vẫn giữ nguyên như họ đã hưởng trước năm 1997¹⁴. Mọi chế độ thi cử, tuyển dụng, thăng tiến của công chức vẫn giữ nguyên theo các quy định trước đây.

Hồng Kông đã trở về với Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa được 10 năm. Có thể nói trong 10 năm qua chính sách của Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa đối với Đặc khu hành chính Hương Cảng không thay đổi, nguyên tắc "Một quốc gia, hai chế độ" được tuân thủ nghiêm chỉnh. Cho tới nay, Chính quyền Trung ương nói chung vẫn tôn trọng lời cam kết để cho Hồng Kông được tự do về mặt kinh tế, nhưng rõ ràng là về mặt chính trị Bắc Kinh vẫn kiểm soát chặt chẽ đặc khu hành chính này. Phong trào học tiếng phổ thông ngày càng rộng khắp, mảnh đất thương cảng đã trở thành trung tâm văn hoá, kinh tế, xã hội hàng đầu của Trung Quốc, là cầu nối quan trọng giữa Trung Quốc và thế giới. Một nền kinh tế phát triển năng động, mang lại sự phồn vinh cho chính mảnh đất

Phong trào học tiếng phổ thông ngày càng rộng khắp, mảnh đất thương cảng đã trở thành trung tâm văn hoá, kinh tế, xã hội hàng đầu của Trung Quốc, là cầu nối quan trọng giữa Trung Quốc và thế giới. Một nền kinh tế phát triển năng động, mang lại sự phồn vinh cho chính mảnh đất này cũng như những cơ hội đầu tư tuyệt vời cho đại lục. Nền kinh tế của Đặc khu Hồng Kông đã mạnh hơn nhiều so với trước khi trao trả về Trung Quốc, được đánh giá là thương cảng thông thoáng, cởi mở nhất thế giới, đánh dấu sự thành công của giai đoạn đầu thực hiện chính sách "một quốc gia, hai chế độ". Trung Quốc vẫn luôn thể hiện rõ sự tôn trọng những cam kết của bản tuyên bố chung cũng như những phong tục tập quán, những dấu ấn văn hoá của mảnh đất Hồng Kông. Tên các địa danh (mà phần lớn dùng tiếng Anh) của Hồng Kông không hề bị thay đổi. Hệ thống luật pháp và bộ máy cảnh sát của Hồng Kông vẫn được giữ nguyên trạng, người dân không hề cảm thấy xa lạ dù họ đã thay đổi quốc tịch.

Chúng tôi trích dẫn lời của Thống đốc cuối cùng của Hồng Kông - ông Chris Patten để thay cho lời kết. Ông Chris Patten nói rằng, mối lo ngại lớn nhất của ông vào thời điểm chuyển giao hoá ra là không có cơ sở: "Hồng Kông đã cố gắng để vẫn là một thành phố của Trung Quốc và vẫn có cả những thuộc tính tốt nhất của phương Tây. Hồng Kông vẫn giữ nguyên được tính cách của mình. Hồng Kông vẫn là một xã hội tự do và cởi mở, với nền pháp quyền, với hệ thống tư pháp và quyền tự do ngôn luận và tôn giáo"¹⁵.

¹⁴ Đồng Kiến Hoa lãnh lương 1 năm đến 800.000 USD và các vị trưởng đầu ngành hàng đầu của ông cũng đem về nhà khoản lương 500.000 USD. Bên mình cho mức lương quá cao này, Joseph Cheng - nhà phân tích chính trị ở Đại học Hồng Kông nói: "Sự trả công xứng đáng là tiền đề cho cuộc chiến chống tham nhũng. Nếu không thể đáp ứng được những nhu cầu thì sự căm đô của những khoản hối lộ sẽ rất cao".

¹⁵<http://www.nguoi lanh dao.vn/News/vi-VN/Detail/2007/6/30/1460.nld>